

šolstvo 986.117 kron! Iz teh suhoparnih številk kaže se pomenljivo dejstvo, da je deželno obremenjenje za ljudsko šolstvo poskočilo tekom 37 let za celih 7066%.*

Ta račun gospoda dvornega svetnika v p. je — o, kolika predrznost! — popolnoma napačen! Ne le, da ni računil stroškov za vse šole na Kranjskem, ki jih je bilo presneto malo, ampak je čisto pozabil tudi na bero, ki so jo dobivali učitelji po kmetih. Ali pa ni ta za kmeta, ki jo je moral dajati, imela nobene vrednosti? Le vprašajte kmeta danes, s kakim veseljem odrajtuje bero, ko prihajajo ponjo duhovni gospodje?! —

Pomniti je tudi, da so iz normalno-šolskega zaklada tedaj vzdrževali samo normalno šolo v Ljubljani in glavni šoli v Postojni in v Novem mestu, sicer pa nobene druge šole na Kranjskem. Vse druge šole so morali farani sami plačevati in vzdrževati tudi učiteljstvo. Tudi za učiteljske pokojnine ni skrbel dežela, temveč učitelj je moral iz svojih dohodkov dajati vdovi svojega prednika pokojnino. Ako torej trdi Šuklje, da je l. 1867. znašala »cela čista potrebščina za ljudsko šolstvo na Kranjskem« 13.954 K, je to neresnica, ker smo povedali, da je vzdrževala dežela samo zgoraj imenovane šole, vse druge šole pa niso stale takrat deželo kot take niti krajcarja. Šele po uveljavljenju novega drž. šol. zakona je prevzela dežela vsa plačila, ki so jih morali prej kmetje direktno plačevati. Iz tega je jasno, da so se deželni izdatki za šolstvo toliko pomnožili. Vrhu vsega tega ni »Slovenčev« člankar tudi upošteval tedanje in sedanje veljave denarja. Vsak kmet, ki se še spominja onih časov, ve, da je takrat zalegel 1 gld. toliko, kolikor zaleže današnji dan 10 kron. In naposled se usojamo vprašati: Kaj pa številko šol in učiteljstva tedaj in sedaj?

Gospod s Kamna, štatistiko v roke!

Ker pa je sedaj gospod s Kamna uskočil v klerikalni tabor, nam bo odgovor najbrže zatarnal o šolskih palačah, zahteval skrčenje vsednevnega pouka v poldnevni pouk ter protestoval proti ustanavljanju novih šol. Tako vsaj znajo njegovi sedanji »politični sotrudniki.«

Da s takimi napačnimi računi ne zbuja Šuklje med »Slovenčevimi« bralci ljubezni do šole, je več kot res. Žal, da se je s tem pridružil bivši šolnik tistim neprijateljem slovenskega ljudstva, ki mu bude do šole sovraštvo, namesto da bi mu vcepljali do nje spoštovanje in ljubezen.

In to je, kar je vredno graje, kar je treba povedati gospodu dvornemu svetniku!

Prav tako moramo povedati, da ni naša skrb, kje naj dobi dežela denar za plače učiteljstva. To ni naša stvar. Če najme dežela delavce, naj tudi poskrbi, da jih plača, sicer naj ne tira ljudi v propad.

Upokojeni gospod s Kamna bi storil deželi kranjski nemalo uslugo, če bi ji dostojno in z maniro — kakor se spodobi med olikanimi ljudmi — pokazal reelno pot do virov za regulacijo učiteljskih plač. Lepo polje bi imel, in hvaležno bi mu bilo tudi učiteljstvo. Saj ne trdimo niti mi, da niso njegovi načrti brez podlage.

Drugo vprašanje pa je, ako mu je treba pri reševanju tega vprašanja napadati nas in njemu neljube nasprotnike — z loparjem? Ali je treba ob takem razpravljanju toliko in tako odurnih napadov na vse strani? Ali bi ne mogel tudi brez teh povedati svojega mnenja? Tako bi bil vtisk njegovih besed ves drugačen. Posoda, ki so v nji podane javnosti, jim jemlje moč in resnobo.

Šuklje priznava sam, da se mora kranjskemu učiteljstvu prav kmalu pomagati. To je popolnoma res! Zakaj ob takih gmotnih razmerah in ob toliki draginji ne more učiteljstvo nikamor naprej! Pa ne samo, da ne more naprej, ampak celo nazaj pojde. Resignirano kakor je, se bo moralo pehati še bolj za postranskimi zaslužki, da mu od glada ne pomrjejo familije. Utrujeno in upehano od zunanjega dela bo čimbolj drvilo s tlako v šoli svojemu propadu naproti. Učiteljstvo bo leha vsevprek. Sušica je med nami vsakdanji gost — dejali bi skoro ljubi gost, rečnik trpljenja, plačnik našemu delu! Samo da gre s tem ljubim gostom prepočas! Deželni blagajnici in razreševalcem gordiškega vozla — regulacije naših plač — bi bilo nemara najbolj ustrezno, če bi se začeli kar streljati. Vsi po vrsti naj bi se postrelili, potem bi bil mir, potem bi ne bilo tudi več tiste »jare mladine«, ki še edina v teh hudih časih govori neustrašeno besedo v prilog trpečega učiteljstva!

Ta »jara mladina« bo morala začeti strastno agitacijo, da noben mladenič ne vstopi več v učiteljsiše. Onim pa, ki so že na poti v pogubo, bo treba povedati, da naj beže stran od tam, ker jim uravnavajo cesto v telesno onemoglost in duševno smrt. Nam se zdi nemoralno in do skrajnosti podlo, da vzgajajo mladeniče za delo, ki jih zanje pozneje ne morejo in nečejo plačati.

Štajerske učiteljske organizacije.

Pregovor pravi: Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima. Živi dokazi vsakdanjih dogodkov med prepirajočimi se strankami prav drastično osvetljujejo resničnost teh besed. Pogubnost strankarskih prepиров občuti tudi učiteljstvo. Da se temu zlu kolikor toliko odpomore, da se učiteljstvo oju-nači, se je združilo v močne falange, da kakor en mož stopa neomahljivo svojo pot, ne oziraje se na desno ali levo, dokler ne dožene svojega smotra, ki bo v korist ne le njemu, temveč tudi našemu ubogemu narodu.

Skoro v vsaki deželi naše širne očetnjave je učiteljstvo združeno v deželnih učiteljskih društvih ali zvezah. Da tu in tam z vso silo nasprotujejo tem učiteljskim organizacijam je ob sebi umljivo. Brezdvomno jim je največji in najhujši, sovražnik klerikalizem. Na Kranjskem se osmešuje klerikalizem s svojo trhlo Slomškarijo, ki je hotela razpeti svoja krila celo čez mejo na Štajersko. Toda Štajerci so peruti te črne garde pristrigili tako neusmiljeno, da ta Slomškarija na vsem Slovenjem Štajerskem ni mogla zbobnati toliko mandelcev, da bi sestavili odbor. Čast zavednemu naprednemu štajerskemu učiteljstvu!

Toda tudi tu pri nas na Štajerskem ni vse zlato, kar se sveti. Tudi tu ni prave edinosti, ni prave kolegijalne sloge. Sosebno v zadnjem času se pojavljajo stvari, ki organiziranemu človeku kar sapo zapirajo, ker bi prej pričakoval smrti nego takih pojavov. Namesto da bi vsi kakor en mož složno in kolegijalno postopali v teh kritičnih časih, ko tudi pri nas že klerikalizem kaže kremplje, ko se kranjski Mihal krščanske socialne »Zveze« pobratuje po Štajerskem, ko merodajni krogi stopajo na dnevni red preko nas in naši voditelji oklicujejo zaupne shode brez nas s samimi črnuhi — pa kar je najlepše: tisti, ki ustvarjajo, organizujejo in ki veljajo za take organizatorične može, najbolj razdirajo, najmanj edinstveno in kolegijalno postopajo

in delajo največje organizatorične hibe. Toda ni namen o tem danes razmotrivati. Počakajmo, kako se razvije stvar.

Da pri nas nismo edini, dokazuje tudi to, da imamo v deželi tri deželne učiteljske zveze: slovensko »Zvezo«, »Bund« in »Verband«. Pred leti je bila samo ena učiteljska organizacija. Vse učiteljstvo je bilo v »Bundu«. Kulminacija narodnostnih preprirov v Avstriji je tudi pognala štajerske učitelje medsebojno v boj. Nekaj nemških nacionalnih nestrpnostev ni moglo videti, da so v »Bundu« tudi Slovenci. Zato so si ustanovili svoje društvo »Verband«, ker niso mogli razgnati »Bunda«. Večina razumnih Nemcev je takoj izprevidela, da so tem nacionalcem Slovenci trn v peti edino le zato, ker so Slovenci, zato so bili ti nestrpneži tudi dostojno okrcani. Ni jim bilo mogoče dopovedati, da smo vsi učitelji, da imamo kot učitelji ene dežele vsi iste težnje in isto stremljenje, da moramo složno in edinstveno postopati, če hočemo kaj doseči. Največje veselje je imel pri vsem tem birokratizem, ki si še dandanes mane roke. Menda ne bo dolgo, ko se bodo štajerski učitelji zopet združili v eno organizacijo. Ko človek misli, da se temu smotru približujemo vedno bolj, pa te razočara dejstvo, da je izstopilo to ali ono slovensko društvo iz »Bunda«.

Pojavilo se je tudi pri nas nekaj nestrpnostev, ki hočejo uprizoriti isto, kar so prej uprizorili nemški nestrpneži. Največkrat naglašajo, da trpi neizrečno narodnost, naše kulturno stremljenje in naša literatura in bogsigavedi kaj še vse, če se družimo z nemškimi kolegi.

Kratkovidneži! Razločujte že vendar narodnost od naših stanovskih zadev! Pri naši deželni zvezi »Bundu« ne pride narodnost prav nič v poštev, tu gre edino le za naše stanovske zadeve. Kaj naj narodnost i. t. d. trpi, ako se s kolegi, ki so nemškega mišljenja, pogovarjam in posvetujem, kako bi si izboljšali svoje stanje in o drugih stanovskih zadevah? Če je mogoče pri Primorcih, kjer se družijo kolegi treh narodnosti, da edinstveno nastopajo, kadar to zahtevajo stanovske zadeve, bo vendar pri nas tudi mogoče. Žalostni pojavi so to v naši organizaciji, in bilo bi popolnoma odveč, še nadalje izgubljeni besed o prepotrebni složni in kolegijalni oklenitve drug drugega.

V najnovejšem času pa navajajo izstopivša društva iz »Bunda« popolnoma nove vzroke. Malenkostni so pač izgovori, da zaradi tega ne morejo ostati društva pri »Bundu«, ker se ne marajo zavezati, da bi se naročevali na »Bundovo« glasilo. Staro pravilo je, da se manjšina mora ukloniti večini, če ne, se vse neha. Brez discipline pa ni mogoče ničesar dognati. Sicer pa, kako že pravi pesnik: »Ne samo kar vleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan«. Dandanašnji je vendar velika moč v časopisju, ki je najsigurnejše orožje, zaradi tega je tudi naša dolžnost, da mi kot Štajerci podpiramo svoje stanovsko štajersko glasilo, ker se poteza tako izborna za nas štajerske učitelje, pa bodisi že Slovenec ali Nемеc. In če pomislimo, da za tako izborna glasilo ni treba žrtvovati več nego vinar na dan, moramo pač reči, da tistih, ki zaradi tega glasila razdirajo to lepo zgradbo organizacije, pač ne moremo smatrati za organizatorične može. Le oglejmo si, koliko žrtvujejo delavci za svojo organizacijo! Ako tu omenimo, da celo postreščki prispevajo vsak dan nekje po 30 h, mora pač marsikoga izmed nas neprijetno dirniti, ako vpraša svojo vest, in mu pravi, da je dal še prav malo na oltar organizacije.

Da bi tukaj še omenjali druge vzroke, ki jih ta društva navajajo za dovolj tehtne, da se mora takoj »Bundu« pokazati hrbet, če jih opozori, da njih ravnanje ni pravilno in se potem takoj čutijo razžaljene, bi nas dovedlo na stališče, ki se nam nikakor ne zdi možato.

Izprevidimo že vendar, da je v organizaciji moč, in oklenimo se tesno drug drugega kot učitelji, kadar gre za naše stanovske zadeve, pa bodi že potem Slovenec ali Nемеc, ker sicer: Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima.

Opomba uredništva: Ta članek priobčujemo, ker nam ga je poslal odlični štajerski tovariš, in marljiv naš sotrudnik, da si se z vsemi člankarjevimi izvajanjmi ne strinjamo, zato tudi nismo odgovorni za celotno vsebino članka. Iz tega članka in dopisa, ki ga priobčuje današnji naš list, pa je razvidno, da je nujna potreba, da se nemudoma sestanejo štajerski naši tovariši k skupnemu posvetovanju in svoje zadeve temeljito doženejo med seboj! Zato naj čimprej skliče njih »Zveza« že opetovano nasvetovani sestanek, ki naj poravna napete razmere in spravi izprožena vprašanja v pravi tir. Ponašljajmo, da se nam zdi to neodložljiva in najnujnejša potreba.

Zborovanja „Saveza hrv. učiteljskih društava“.

(Dalje.)

Preden se preide na dnevni red, predsednik še pozdravi navzoče goste in poudarja veliko važnost veselega pojava, da je ravnokar osnovano društvo hrv. srednješolskih profesorjev ponudilo roko ljudskošolskemu učiteljstvu v skupno delovanje. Ta dogodek ni samo historijske vrednosti za hrv. ljudskošolsko učiteljstvo, temveč bo imel znamenitih posledic za vseskupno prosveto naroda.*)

Govorila sta še profesorja Mohr in Bosanac o važnosti skupnega delovanja, nakar se je izbrala deputacija, sestojeca iz treh učiteljev in dveh učiteljic, ki se je drugi dan peljala k podbanu in k naučnem predstojniku prositi za naglo urejenje učiteljskih plač. Glede plače se je tudi sprejela primerna resolucija.

Poročilo tajnika Josipa Kirina o delovanju osrednjega odbora se je razdelilo tiskano med navzočnike ter se je soglasno odobrilo, ravno tako tudi blagajnikov račun.

Iz poročila hočemo na kratko navesti najvažnejše točke. »Savez« se je potezal za izboljšanje gmotnega stanja učiteljstva ter za razne druge šolstvu in učiteljstvu potrebne in in koristne zadeve. V »Savezu« je združenih 41 učiteljskih društov, od katerih ima varaždinsko 7 podružnic. Vseh članov je izkazanih 1872. Posamezna društva imajo skupno 12.320 K 64 h imetja; najbogatejše je požeško, ki poseduje 1580 K 59 h. Društvene knjižnice štejejo 7129 knjig in knjižic. Svoji čitalnici imata učiti društvi v Oseku in v Krapini.

Vsa čista imovina, kar je upravlja »Savez«, je dne 31. decembra 1903 znašala 224.069 K 87 h, in sicer poseduje »Savez« 51.351 K 85 h, zaklad učiteljske zadruge 64.979 K 09 h in zaklad učiteljskega konvikta 107.739 K 03 h.

*) Res je tako! Žal, da je pri nas v tem primeru popolnoma drugače!
Uredn.